

OLAJolajolaj

Fordítsuk meg az öröm és a fájdalom fogalmait e shakespeare-i sorokban:

All this world well knows yet non knows well,
To shun the heaven that leads men to this hell.

Íme:

Mindezt tudjuk; de kerülni ki tudja
A poklot, mely e menny útja!

Carlo visszatért a vidéki házba. A feszültség – amit annyira várt, mikor épp kerülte – teljesen összetörte és megfélemlítette, szívét szorongás markolta, s ezzel egyidejűleg boldogan tágtultak a kamrák meg pitvarok, csak úgy dagadtak a frissen megtapasztalt rengeteg újdonság feletti hálától. Lila este tette iszonyatossá az xxx teret, ahol leszállt a távolsági buszról (abban az időben még átlagos anyagi körülmények között élt, egy volt a hétköznapi emberek sorában). Fecskék cikáztak a magasban, az emberek hazafelé tartottak, hátat fordítva a fénynek, ami állhatatosan ízott tovább, fehérre festve a padlízanszín eget. Carlo, akár egy alvajáró, magában hörögve-motyogva, de kifelé szenvtelen arcot és járást erőltetve magára, gyalog tette meg az utat az atyai villáig. Amikor megérkezett, az éjszaka még mindig sarki fény-fehérben úszott, a padlízán inidgókékre váltott, akár a Harmadik Ég vakító sugarai elé feszített vászon. A kert virágai összegyűjtötték a fényt, ami a félhomályban szinte bántóan élesnek hatott. Carlo abban bízott, hogy rögtön találkozik három hűgával, vagy legalább az egyikőjükkel. A házban viszont természetellenes csönd honolt. Előjött a cselédlány, szemeiben nyoma sem volt az ifiúrral történetek emlékének, azt mondta, hogy Natalia, Chiara és Emilia a nagyanyjuknál vannak. A nagy háza egészen közel van (egy tanya volt, ahol évek óta visszavonultan élt). Carlo, akiben vérző sebként sajgott, hogy távol került azoktól a helyektől, ahol a szex „a poklon keresztül vezet a menyországba”, s tántorgott a levegőt betöltő fény szomorúságától, a megváltás egyetlen lehetőségébe kapaszkodott: Chiarával (vagy Nataliával, vagy Emiliával) tenni azt, amit a parkban és az állomáson tett a lányokkal. Azonnal meg kellett tennie. Elhagyta a villát, elindult a nagyanyja házához vezető – két oldalt nyúlánk nyárfák szegélyezte – földúton. A hegyfal mögül vibráló fény által megvilágított felhőtlen este félhomályában találta magát. A levegő elviselhetetlen meleget ontott magából; az út fűvel benőtt szegélyén sétálni olyan volt, mintha imént kialudt, ám a környezetet még áthevítő máglyák mellett haladna el. Hirtelen a boldogság érzése öntötte el. Amint értelmet, célt talált,

az este is átváltozott; egy pillanattal korábban a lemondásnak, a tisztaságnak és a a szív által halálos bűnként érzékelt házastársi kötelességeknek szentelt régesrégii élet teátruma volt, most egy egy olyan dráma színházává változott, ami szemberöhögött minden szemérmert és realitást, s a szívet vak örömmel teli dobogással ajándékozta meg, olyan gönyörűséggel, amiért meghalni is érdemes. Noha nem sietett, előntötte a veríték. Lenyűgözve szemlélte az estét, ahogy természetellenesen felragyogtak a csillagok, ahogy a távolban kutyák ugatása kelt; mindez frenetikus hatással volt rá, pont azért, mert alig volt érzékelhető. Alig-hogy megpillantotta a házat, a szinte zárt udvarként ható kert kapuja kinyílt, és feltűnt a biciklit maga mellett toló három lánytestvér, mögöttük nagyanyjuk, s Viola, aki az idős asszony kezét fogta. A nők (akik nem vették észre a nyárfák árnyékában közeledő Carlót) vidáman búcsúzkodtak, szavaikat nem lehetett kivenni, így titokzatosnak hatottak – nem lehetett eldönteni, hogy ünnepélyesek-e vagy fájdalmasak, akár a kutyák ugatása a távolban –, majd elváltak egymástól. A lányok kerékpárjaikra szálltak, kissé billegve, inogva indultak útnak, kacarászva közeledtek, előttük a lámpák imbolygó fénye, gyerekes vidámságukban egyre a csengőket nyomogatták. Látva, hogy közelednek, Carlo az útszéli árokba vetette magát, egy sima és illatos nyárfatörzs mögé. Ahogy ott hevert, orra egy araszra a talajtól, megcsapta a föld átható szaga – mint közvetlenül eső után. Pedig az árok teljesen száraz volt. A három lány széles jókedvvel tekert el mellette, hamar eltűntek a sötétben, hogy aztán fel-felbukkanjanak, amikor épp két nyárfa karcsú árnyéka közt haladtak el. Biciklilámpáik gyöngye világossága beleszett abba a különös fénybe, ami napnyugtától az éjszaka mélyéig ért. A nagymama és a kislány a kapuban álltak, tekintetükkel követték a távolodó vendégeket. Elidőztek még egy kicsit, némán álltak a sötétben. Aztán egymás közt ismét csak érthetetlen szavakat váltva, visszainduktak a házba. A kertben egy kutya ugatni kezdett, szép kis lármát csapott. Carlo továbbra is az árokban rejtőzött. Addig kellett ott maradnia, míg a lányok el nem érik az allé végét, rá nem fordulnak az aszfaltozott útra, s vissza nem térnek a villába. Csak így mondhatja Carlo a nagyanyjának, hogy nem látta őket, a lányoknak pedig, hogy azon az estén egyáltalán nem járt a nagy házban. Feléledt az idegszagató feszültség, az ártatlan, előre nem látható események végeérhetetlen küzdelme a percekkel. Kimérni az időt, ami alatt a lányok nagy valószínűséggel hazaérhetnek – szó szerint lehetetlen volt Carlo számára. A görcsbe rántó szorongás akadályozta ebben, ami minden pillanatot az örökkévalóságig tágított. Ám mégsem tévedhetett. Az illatos fűvel sűrűn benőtt, alig több mint két arasznyi mély, száraz árokban heverve gépiesen kigombolta nadrágját, s hogy kicselezze az időt – izgatottságtól túlfűtve –, megmarkolta a farkát, és elkezdte kiverni magának, mint (ahogy azt már mondtam) mindig, amikor egyedül volt és senki nem láthatta őt. Ám sehogysem akaródzott felállni, a szorongás túl erős volt, fojtogatta. Gondolatait teljesen kitöltötte a hazafelé igyekvő három leány. Izgatottságában arra sem tudott koncentrálni, hogy elképzelje, mi mindent fog tenni, ha valójában megtörténik végre, amire épp készül. Mivel magyarázná váratlan felbukkanását? Nem talált indokot. De lehet, hogy nem is kellett volna. Az elmélet teljesen eluraló zaklatottságban mégis mindenképp szüksége volt rá, és rettegett attól, hogy nem fog tudni semmit kiötleni. Megpróbált a maszturbálásra koncentrálni, hogy ez adjon megnyugvást, előtérbe helyezve az egyedüli dolgot, ami értelmet adhatott egyrészt magának a lenyűgözően és csodálatosan ígéretes estének, másrészt az egész életnek, előre vetítve a boldogságot, aminek minden alárendelődött ebbena a világban. De nem ment: a farka puha maradt, alig-alig duzzadt, viszont teljesen kivörösödött a húst gyötrő kezétől. Még nem jött el a megfelelő pillanat, de Carlo visszagombolkózott és feltápáskodott. Remegő lábbal, ködös tekintettel botorkált nagyanyja ártatlan kapujához, és becsöngetett. Bent rögtön hangok keltek, fényesen visszhangoztak a forró levegőben, és rögtön el is haltak a szobák mélyén. Nemsokára kitarult a kapu, a szolgálot, aki kinyitotta, Carlo túlzó lelkesedéssel és a bűnösséget leplező nyugalommal köszöntötte; az öreg – meglepődését rosszul kendőzött közömbösségbe rejtve – már fordult is vissza a házba. Minden ablak tárva-nyitva volt, vörös és mélabúsan ünnepélyes fény vetült a tükörként csillogó udvarra, a gondosan ápolt virágokkal teli cserepekre, a fehér fából készült nehéz asztalokra és székekre, a bőrbevonatú nyugágyakra. A szintén nyitva álló bejárati ajtó mellett, a terrakotta padlóra vetülő ünnepélyesen vörös fényben, egy kis sámlin Viola ült. Egy festett

fadobozt tartott a kezében. Egy társasjáték volt. Csöndben üldögélt, hátát a még mindig kemenceforró házfalnak vetette. A nagymama megjelent az ajtóban – öreges fehér ruhában. Az öreg szolgálával ellentétben egyáltalán nem ment neki nehezen a meglepődés leplezése. Carlo közben kiötlötte a lehető legtermészetesebbnek ható magyarázatot, azt, hogy csak be akart köszönni, mert látni akarta, most jött Rómából, de nemsokára indulnia is kell vissza. Nagyanyja csodálkozása rögvest elillant, sőt, invitálta a fiút, maradjon vacsorára. Pont ez szerepelt Carlo tervében, rögvest elöntötte a dicsőséges elégedettség. Békeség uralta el. Az asszony visszament a házba, hogy az étkezést előkészítse, Carlo pedig várakozás közben végigdőlt az egyik nyugágyon, Violával szemközt, aki közben átült a küszöb előtti lépcsőre. Ahogy ott feküdt, Carlo le sem tudta venni a szemét a csillagokról. Teljesen betöltötték az ég öreg kert feletti szeletét, a képet szabályos élek és vén cserepek keretezték. Most már valóban éjszaka volt, eltűnt a fény, átadta helyét a természetellenes sötétnek. Több kilométernyi távolságban nem volt közvilágítás, a hold pedig még nem kelt fel. Maradtak a csillagok. Az ifjúság csodálatos csillagai, amiket aztán később soha egy pillantásra sem méltat az ember, miközben tovább ragyognak, szemcsés, zaklatott fényt árasztva, és mégis fenséges nyugalommal. Soha nem szűnő remegésük, akár egy nyelv. E nyelvhez, közelről és végtelenül távolról felhangzó, tücsök-koncert csatlakozott. Mintha ugyanazt a soha véget nem érő dallamsort kívánta volna ismételni mindkettő; túl egyszerű lett volna, ha az jut az ember eszébe róla, hogy e dallam a szomorúságról és a halálról beszél, holott sokkal többről szól: tiszta tudás volt, rendkívüli jelentésű, de konkrét tárgy nélküli gondolat. Carlo nem problémázott rajta, egyszerűen csak boldoggá tette, hogy tekintete pár pillanatig elidőzhet a fölötte feszülő firmamentum nehéz szövedékén. Semmi nem érdekelte, minden csak körítés volt, fenséges körítés. Ami igazából érdekelte, nem más volt, mint Viola. Nem látta jól, a lány őt nézi-e vagy sem. Mindenesetre lassan-lassan öle felé araszolt a keze, mikor odaért, meg is állapodott pontosan azon a helyen, ami egy kislány számára szégyenletes és titokzatos volt. Ám pont akkor, amikor a vacsora már nagyjából elkészülhetett, a kapun kívülről biciklicsengő hangja csendült, és egy férfihang hasított a sötétbe, Violát hívta. A szolga már ment is, hogy beengedje az érkezőt, mintha a napi rutin része lett volna; egy piszkafa sovány ember tűnt fel kerékpárja nyergében, olyan ruhában, amelyet a parasztok hordanak (nadrág és ing, a földművesek esti viselete, miután, a munka végeztével, az udvari vályuban megmosdottak). Viola rögtön felpattant, és odafutott hozzá. A fehér ruhás öregasszony feltűnt az ajtóban, és korholón a kislány után kiáltott: «Már el se köszönünk?» Tájszólásban beszélt, pont úgy, ahogy Viola, aki épp csak hátrafordulva hadarta: «Jó estét, Emilia asszony!», és ahogy az apa is, aki hozzátette: «Bocsásson meg, asszonyom! Jó estét, viszontlátásra!». «Jó estét, Vito!» zárta le a rövid beszélgetést az asszony, majd kissé megbántottan visszament a házba. Carlo magára maradt a nyugágyon. Hosszú vacsora várt rá, az asztalnál pedig csak ő és a nagyanyja.

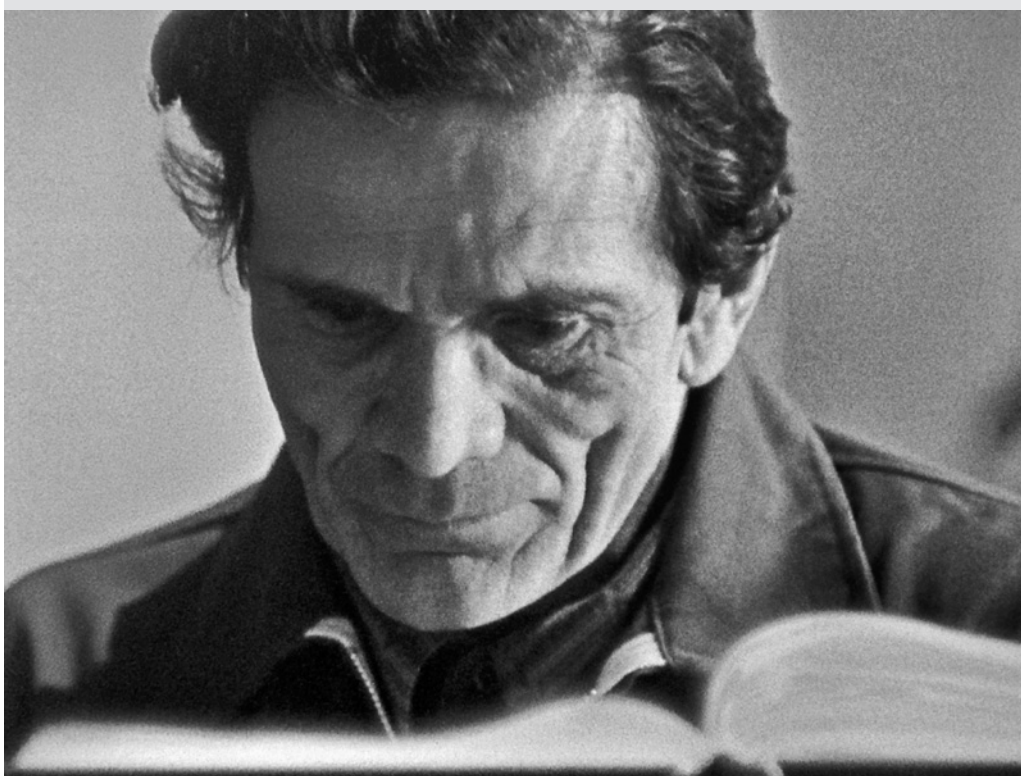
Nagyanyjának jóféle házi barolo bora volt. Mindketten addig ittak, míg teljesen le nem részegedtek. Az asszony ezt valószínűleg rendszeresen csinálta. Egyébként, ha igazán finom barolóra talál az ember, nehéz is ellenállni. A végén előkerült egy üveg xxx is, egy teljesen ismeretlen fajta, ami, noha nem tartozott a legkiemelkedőbb évjáratok közé, és nem is volt különösebben értékes, mégis legalább „harminc-, negyven-ezer lira lett volna palackja”. Ez viszont Carlo nagyanyjának birtokán, egyetlen dűlön termett, a név is csak a családban és a szőlőt megművelő pár paraszt otthonában volt ismert (plusz a pár kivételezett torinói barát szűk körében). Semmi különleges nem volt benne, de isteni finomnak tűnt, mert tökéletesen tiszta volt, és mert a minősége a tőke öregedésével lett mind patinásabb, mégpedig úgy, hogy az évszázadok során sikerült megőriznie

fiatalos frissességét, s egy egész történelmi korszak alatt gyakorlatilag 'ártatlan' maradt. Szerény, ám kifinomult vonzerejét az adta, hogy nem volt sem száraz, sem pedig édes, mintha abból az időből származna, amikor e különbségtétel még nem létezett; maga volt az abszolút bor, s még csak nem is túl erős, pont, ahogy a régiék szerették. Az asszony részegsége különös dolgokban nyilvánult meg. Ha Carlo benyomásait akarnánk előlegezni, azt mondhatnánk, hogy a részegségben az enigmatikus (lévén már megítélhetetlen) múlt fedte fel magát. Egyrészt előbújt a faragatlan paraszt, egy béreseihez hasonló tahó földbirtokos, akiből hiányzik a minimális érdeklődés is a realitás iránt, hisz a társadalmi privilégiumok miatt a valóság és ő két különböző oldalon állnak. Lehet, hogy régebben kurva volt; afféle 'kokott', akihez hasonlókat – a múlt századi szokásokat követve – a huszadik század elejének földbirtokosai a városban szedtek össze, csinos botorányok közepette, hogy aztán szépen lassan integrálják őket a család szövetébe (általában remek intézőnek bizonyultak, és mélységesen konzervatívak voltak). Meglehet, a részegség a származását tárta fel. Sztétárt lábakkal ült a bőrkanapén, kezében egy pohár xxx borral, s miután falusi bugris módjára remekül elcsevegett a semmiről (ahogy az ötven évvel korábban is megeshetett volna, amikor az épp végetérő korszak még *javában tartott*, az immár legfeljebb idézetként működő, használhatatlan normáival), minden átmenet nélkül Shakespeare szonettjeiről kezdett értekezni. Egyetlen téma volt, amihez folyamatosan vissza-visszatért részegsége homályos világában: a kertek kérdése. Nem tudott elszakadni tőle, csüngött rajta, akár a légy a pókhálón. Ha tett egy megállapítást, egy pillanatig Carlóra bambult, merőn, válaszra várva, ajkai idegesen rebegtek, szemei reménytelen koldus mosolyba merültek, aztán – meg se várva, hogy beszélgetőtársa, akihez az imént még nagy vehemenciával fordult kérdéssel (de akitől persze az égvilágon semmit nem várt), végül reagáljon – megint csak a kertek problematikájának képzeletbeli falához kanyarodott vissza, hogy leszegett fejjel újra és újra nekirohanjon. Tökéletesen beszélt angolul. Akkor most a 'virág' a 94. szonettben egy ifjú barát volt vagy sem? Vagy nem lehet, hogy az egész egy része volna inkább, tehát nem is virág, hanem a kert maga? S vajon a lilium, amelyről kicsit később ír, a 'bűzlő lilium' vajon ugyanaz a virág-e, amelyről fentebb szó van? Hallett Smith azzal a megféléssel állt elő, hogy az utolsó sor liliuma voltaképpen (az ennedik) utalás a Hegyi beszédre... De nem, nem... az utolsó sor egészen biztosan a *III. Edvárd*-ból kerül ide, s a maguk természetes állapotában, szerényen az abszolútumot magukban hordó liliumok egyáltalán nem jelenthetik a jövő iránti közönyt, a könnyelműséget; nem lehet nem számolni az előző sorokban felbukkanó 'husbandry' negatív konnotációjával. Egyébként meg az Evangélium *mezei* liliumokról beszél, itt viszont egyértelműen *kerti* liliumokról van szó. Márpedig Shakespeare tökéletesen tisztában volt a különbséggel, amint az az 54. szonettből világosan kiderül, ahol szembe állítja a gyepűrózsát, más néven vadrózsát vagy csipkerózsát a kerti rózsával. A kert rózsái vagy liliumai (a virágok) finomak és védtelenek, óvni kell őket a gyomoktól, amik elhervasztják, megölik, *elbűzösztik* azokat! Akár a gyöngye, kismimizett II. Richárd, akit a 'lehullott lomb védelmében kikelt gyom' vágott tönkre, lehetővé téve – a rózsák (!) háborúja idején – hogy a Rózsa-királyt „Bolingbroke Vadrózsájára” cseréljék. A *II. Richárd* két kertésze pontosan megmutatja, hogy kert alatt az Állam értendő (ezt kell demonstrálnia?): „Tengertől ölelt Kertünk, az Ország, gyommal van tele, legszebb Virágait megfojtotta már”. Így mondja, hogy egészen pontosak legyünk, a kertész szolgálja. A szolgáló szolgálója! Ezen Kert-képzetben – amit annyira kedvelnek a szolgák – két Kert-archetípus fonódik össze (amint azt Peter Ure megjegyzi a *II. Richárd* szövegkiadásához írott kommentárjában), az Édenkert és Árkádia. Ám az ideális kertek szépen lassan az utópia világába száműzetnek, elhagyják a Kert-Államot az elhagyatástól fenyegetve. Feldúlja az új puritán-kereskedő civilizáció, s ezt Shakespearenek is tudomásul kell vennie. Erzsébet királynő haldoklik...

Egyáltalán nem volt elvárható, hogy az asszonynak legyenek kapcsolatai az arisztokráciával. A Vallettik gazdagok voltak, ez igaz, de hogy elsirassák Erzsébetet, mintha valaha is egy jachton mulattak volna közös barátaik társaságában! Bugris és filológiai bölcsész tudással felvértezett tudós, (régi vágású, igazi filozóf) mivolta mellett a nagyiban egy harmadik személy is lakott: a kispolgár, egy jovialis Bovary. Ez utóbbi volt Carlo tervének legfőbb kerékkötője. Szerencsére neki magának is sikerült teljesen lerészegednie. Minden

viccelődött, harsányan nevetett, mintha a dolognak semmilyen tragikus vetülete nem lett volna – akár Ludmilla Szásával. A bortól felhevült, bőre teljesen kipirosodott, nem mellesleg még egyáltalán nem volt koros. Carlo poénkodott is a pírón. Sőt, direkt húzni kezdte, miközben az asszony újra belemerült az Állam-Kert témájába, egyre másra sütötte el a poénokat, hogy milyen friss, feszes a bőre a karja alatt meg a derekán. Mindenképpen látni akarta a kitalart lábait, az asszony felhúzta a pongyolát egészen a combokig, s közben kacagott. Ekkor vette észre, örömteli meglepődéssel, hogy közben sikeresen fel is izgult. Azt akarta, hogy ezt a nagyanyja is nyugtázza, hogy saját szemével láthassa. Ő is kitalarta hát magát, kigombolkózott, közben mind hangosabban, mind dévajabbul nevetett, megragadta az asszony kezét, s gyerekmód, vadul ágaskodó hímtagjára szorította. Nagyanyja gyöngye és csontos, de készséges keze le-föl járt, ám nem volt képes eljuttatni az orgazmusig, íghát inkább lefejtette, combjára helyezte, és gyorsan befejezte magának, az asszonyra ejakulált, összepecsételve az öreges fehér ruhát. ■ ■ ■

Puskás István fordítása

Pier Paolo Pasolini (1922–1975): író, filmrendező. *Olaj* című regénye a Kalligram Kiadó sorozatában jelenik meg 2015 őszén.

Puskás István: 1972-ben született, irodalomtörténész, műfordító, a Debreceni Egyetem Olasz Tanszékének oktatója. Fő kutatási területei a kora újkori és a modern olasz irodalom és kultúra, de kalandozik az ellenkultúrák története irányába is. A Kalligram Kiadó Pasolini-sorozatának szerkesztője. Számos kulturális projekt szervezője. 2012 óta vezeti a Velencei Biennále magyar irodáját.